

KONFERENCIAKÖTET

Conference Proceedings

**Nemzetközi tudományos konferencia
a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából**

International Scientific Conference
on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2024. november 7.

7 November 2024, Sopron

**FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET – INNOVÁCIÓS
ÖKOSZISZTÉMÁK – DIGITÁLIS MEGOLDÁSOK**

SUSTAINABILITY TRANSITIONS – INNOVATION ECOSYSTEMS – DIGITAL SOLUTIONS

Szerkesztők / Editors:

RESPERGER Richárd, SZÉLES Zsuzsanna, TÓTH Balázs István

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2024. november 7. / 7 November 2024, Sopron

**FENNTARTHATÓSÁGI ÁTMENET – INNOVÁCIÓS
ÖKOSZISZTÉMÁK – DIGITÁLIS MEGOLDÁSOK**
SUSTAINABILITY TRANSITIONS – INNOVATION
ECOSYSTEMS – DIGITAL SOLUTIONS

KONFERENCIAKÖTET
CONFERENCE PROCEEDINGS

LEKTORÁLT TANULMÁNYOK / PEER-REVIEWED PAPERS

Szerkesztők / Editors:

RESPERGER Richárd – SZÉLES Zsuzsanna – TÓTH Balázs István

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

UNIVERSITY OF SOPRON PRESS

SOPRON, 2025

Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
International Scientific Conference on the Occasion of the Hungarian Science Festival

Sopron, 2024. november 7. / 7 November 2024, Sopron

A MAGYAR
TUDOMÁNY
ÜNNEPE

HUNGARIAN
SCIENCE
FESTIVAL

A konferencia támogatói / Sponsors of the Conference:

Felelős kiadó / Executive Publisher: Prof. Dr. FÁBIÁN Attila
a Soproni Egyetem rektora / Rector of the University of Sopron

Szerkesztők / Editors:

Dr. RESPERGER Richárd, Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. habil. TÓTH Balázs István

Lektorok / Reviewers:

Dr. habil. BARANYI Aranka, Dr. BARTÓK István, Dr. BEDNÁRIK Éva,
BAZSÓNÉ Dr. BERTALAN Laura, Dr. CZIRÁKI Gábor, Dr. DIÓSSI Katalin,
Dr. HOSCHEK Mónika, Dr. habil. JANKÓ Ferenc, Dr. KERESZTES Gábor,
Dr. habil. KOLOSZÁR László, Dr. NÉMETH Nikoletta, Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla,
Dr. habil. PAÁR Dávid, Dr. PALANCSA Attila, Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc,
PAPPNÉ Dr. VANCSÓ Judit, Dr. PIRGER Tamás, Dr. POLGÁR András,
Dr. habil. SZABÓ Zoltán, Dr. RESPERGER Richárd, Prof. Dr. SZÉKELY Csaba,
Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna, Dr. SZÓKA Károly, Dr. TAKÁTS Alexandra,
Dr. habil. TÓTH Balázs István, Dr. TÓTH Zsolt György, Dr. habil. VÉRTESEY László

Tördelőszerkesztő / Layout Editor: Dr. RESPERGER Richárd

ISBN 978-963-334-550-4 (pdf)

DOI: [10.35511/978-963-334-550-4](https://doi.org/10.35511/978-963-334-550-4)

Creative Commons license: CC BY-NC-SA 4.0 DEED

Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

SZERVEZŐK

Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (SOE LKK),
A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány

Társszervező: INTI International University, Malaysia

A konferencia elnöke: Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna PhD egyetemi tanár, dékán (SOE LKK)

A konferencia Tudományos Bizottsága:

- Prof. Dr. FÁBIÁN Attila PhD egyetemi tanár (SOE LKK), a Soproni Egyetem rektora;
- Prof. Dr. KULCSÁR László CSc professor emeritus (SOE LKK);
- Prof. Dr. OBÁDOVICS Csilla PhD egyetemi tanár, Doktori Iskola-vezető (SOE LKK);
- Prof. Dr. SZALAY László DSc egyetemi tanár (SOE LKK);
- Prof. Dr. SZÉKELY Csaba DSc professor emeritus (SOE LKK);
- Prof. Dr. SZÉLES Zsuzsanna PhD egyetemi tanár, dékán (SOE LKK);
- Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD egyetemi tanár, dékán (FOM Közgazdaságtudományi és Menedzsment Egyetem, Essen, Németország), c. egyetemi tanár (SOE);
- Prof. Dr. Alfreda ŠAPKAUSKIENĖ PhD egyetemi tanár (Vilnusi Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, Litvánia);
- Dr. habil. BARANYI Aranka PhD egyetemi docens (SOE LKK);
- Dr. habil. PAPP-VÁRY Árpád Ferenc PhD tudományos főmunkatárs (SOE LKK);
- Dr. habil. POGÁTSZA Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK);
- Dr. habil. SZABÓ Zoltán PhD egyetemi docens (SOE LKK);
- Dr. habil. TÓTH Balázs István PhD egyetemi docens, a Lámfalussy Kutatóközpont igazgatója (SOE LKK);
- Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD egyetemi docens (Pozsonyi Közgazdaságtudományi Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Kar, Szlovákia);
- Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD egyetemi docens, dékán (Pozsonyi Közgazdaságtudományi Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Kar, Szlovákia).

A konferencia Szervező Bizottsága:

- PAPPNÉ Dr. VANCSÓ Judit PhD egyetemi docens, intézetigazgató, dékánhelyettes (SOE LKK);
- Dr. PIRGER Tamás PhD adjunktus, dékánhelyettes (SOE LKK);
- Dr. HOSCHEK Mónika PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK);
- Dr. NÉMETH Nikoletta PhD egyetemi docens, intézetigazgató (SOE LKK);
- Dr. BARTÓK István János PhD egyetemi docens (SOE LKK);
- Dr. KERESZTES Gábor PhD egyetemi docens (SOE LKK);
- Dr. habil. KOLOSZÁR László PhD egyetemi docens (SOE LKK);
- Dr. SZÓKA Károly PhD egyetemi docens (SOE LKK);
- Dr. DIÓSSI Katalin PhD adjunktus (SOE LKK);
- Dr. RESPERGER Richárd PhD adjunktus (SOE LKK).

ORGANIZERS

University of Sopron Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics (SOE LKK),
For the Higher Education in Sopron Foundation

Co-Organizer: INTI International University, Malaysia

Conference Chairperson: Prof. Dr. Zsuzsanna SZÉLES PhD Professor, Dean (SOE LKK)

Scientific Committee:

- Prof. Dr. Attila FÁBIÁN PhD Professor (SOE LKK), Rector of the University of Sopron;
- Prof. Dr. László KULCSÁR CSc Professor Emeritus (SOE LKK);
- Prof. Dr. Csilla OBÁDOVICS PhD Professor, Head of Doctoral School (SOE LKK);
- Prof. Dr. László SZALAY DSc Professor (SOE LKK);
- Prof. Dr. Csaba SZÉKELY DSc Professor Emeritus (SOE LKK);
- Prof. Dr. Zsuzsanna SZÉLES PhD Professor, Dean (SOE LKK);
- Prof. Dr. Clemens JÄGER PhD Professor, Dean (FOM University of Applied Sciences for Economics and Management, Essen, Germany), Honorary Professor (SOE);
- Prof. Dr. Alfreda ŠAPKAUSKIENĖ PhD Professor (Vilnius University, Faculty of Economics and Business Administration, Lithuania);
- Dr. habil. Aranka BARANYI PhD Associate Professor (SOE LKK);
- Dr. habil. Árpád Ferenc PAPP-VÁRY PhD Senior Research Fellow (SOE LKK);
- Dr. habil. Zoltán POGÁTSA PhD Associate Professor (SOE LKK);
- Dr. habil. Zoltán SZABÓ PhD Associate Professor (SOE LKK);
- Dr. habil. Balázs István TÓTH PhD Associate Professor, Director of the Lamfalussy Research Centre (SOE LKK);
- Dr. habil. Eva JANČÍKOVÁ PhD Associate Professor (University of Economics in Bratislava, Faculty of International Relations, Slovakia);
- Dr. Rudolf KUCHARČÍK PhD Associate Professor, Dean (University of Economics in Bratislava, Faculty of International Relations, Slovakia).

Organizing Committee:

- Dr. Judit PAPPNÉ VANCSÓ PhD Associate Professor, Director of Institute, Vice Dean (SOE LKK);
- Dr. Tamás PIRGER PhD Assistant Professor, Vice Dean (SOE LKK);
- Dr. Mónika HOSCHEK PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK);
- Dr. Nikoletta NÉMETH PhD Associate Professor, Director of Institute (SOE LKK);
- Dr. István János BARTÓK PhD Associate Professor (SOE LKK);
- Dr. Gábor KERESZTES PhD Associate Professor (SOE LKK);
- Dr. habil. László KOLOSZÁR PhD Associate Professor (SOE LKK);
- Dr. Károly SZÓKA PhD Associate Professor (SOE LKK);
- Dr. Katalin DIÓSSI PhD Assistant Professor (SOE LKK);
- Dr. Richárd RESPERGER PhD Assistant Professor (SOE LKK).

TARTALOMJEGYZÉK / CONTENTS

1. szekció: Fenntartható gazdaság és menedzsment

Session 1: Sustainable Economy and Management (in Hungarian and English)

A kibocsátók nem pénzügyi jelentései a Budapesti Értéktőzsdén	
BARTÓK István János	11
Szervezeti kultúra és fenntarthatóság muzeális intézmények tekintetében	
KOVÁCSNÉ LACZKÓ Éva Mária – KOVÁCS Gábor – KÓPHÁZI Andrea	20
Analysis of the Relationship Between Nation Brand Value Rankings and Sovereign Credit Ratings	
Aydin ISMAYILOV	34
Digitalization in German Hospitals – The Development and Impact on Employees and Patient Satisfaction	
Patricia Carola MERTEN	47
Exploring Organisational Resilience Through the Capability-Based View: A Systematic Literature Review	
Patrick SCHMIDT	58

2. szekció: Pénzügyi és számvitel kérdések a fenntartható gazdasági döntésekben

Session 2: Financial and Accounting Issues in Sustainable Economic Decisions

A kriptobányászat technológiai fejlődése és annak hatása a fenntarthatóságra	
KOVÁCS Imre Mátyás – SZEBERÉNYI András	79
Nyugdíjas válaszadók pénzügyi attitűdje egy primer kutatás tükrében	
BARANYI Aranka – HACKL János – SZÉLES Zsuzsanna	88
A kockázat tradicionális és modern megközelítésének összehasonlítása a fenntarthatóság szempontjából	
CSORBA László	97
A kalkulatív kamatláb meghatározásának hatása a beruházásgazdaságossági vizsgálatok eredményére: vállalati esettanulmány	
TÜSKÉS István	110

3. szekció: Fenntartható turizmus és marketing

Session 3: Sustainable Tourism and Marketing

Past, Present, and Future Viewpoints on the Sustainability of Community-Based Tourism: A Bibliometric Study in Southeast Asia	
Thi Thuy Sinh TRAN – Nikoletta NÉMETH – Md. Sadrul Islam SARKER – Nhat Anh NGUYEN	120
Városi marketingstratégiák változásai és aktuális trendjei a digitalizációs hatások tükrében	
HIDASAI Andrea	139
A háztartások vásárlási szokásainak vizsgálata az infláció aspektusából	
NÉMETH Nikoletta – MÉSZÁROS Katalin – KERESZTES Gábor	150

A vágytól a hűségig, avagy a desztináció iránti lojalitás kialakítása Sárvár példáján keresztül
LANGERNÉ VARGA Zsófia 161

Egyetemi hallgatók és fenntarthatóság
MÉSZÁROS Katalin – NÉMETH Nikoletta 176

Látogatói élmény és fenntarthatóság a kulturális és örökségturizmusban
TEVELY Titanilla Virág – BEHRINGER Zsuzsanna 187

4. szekció: A fenntartható fejlődés globális és regionális vetületei
Session 4: Global and Regional Aspects of Sustainable Development

Az Igazságos Átmenet Alap regionális működésének összehasonlító vizsgálata a területi fejlesztési tervek alapján
HUBA-VARGA Nikolett – ZÁDORI Iván – PONGRÁCZ Attila 202

Reference to Environmental Policy Goals in the Recent Case-Law of the CJEU and National Constitutional Courts
Ágnes VÁRADI 220

Savings Group and Local Development: Lessons Learned from Kyrgyzstan
Aida MUSAEVA – Jong-Hyon SHIN 229

5. szekció: Társadalmi kihívások és társadalmi innovációk a fenntartható fejlődésben
Session 5: Social Challenges and Innovations in Sustainable Development

Az informális gazdasági magatartás és a kölcsönös szociális szolgáltatások változása a vidéki Magyarországon című kutatás három célterületének társadalmi-gazdasági jellemzése és a változások feltárása 1996-2023 között
OBÁDOVICS Csilla – KULCSÁR László 240

Strategic Analysis of the Implementation of Digital Training Methods in Intermediate-Level Creative Industry Education
Krisztián PALÓCZ 253

A nyugdíjbiztonság fenntarthatóságának kihívásai
SZABÓ Zsolt Mihály 276

A fenntarthatóságot ösztönző támogatások rövid és hosszú távú hatásai – egy játékelméleti modell
BRAUN Emese 286

6. szekció: Sustainable Economy and Management
Session 6: Sustainable Economy and Management (in German and English)

Digital vs. Analog Nudges for Sustainable Banking: A Systematic Literature Review
Safaâ HOUNA – Károly SZÓKA – Hans Hermann DIRKSEN 301

Koordinierung konkurrierender Erfolgsfaktoren bei der Anwendung KI-gestützter Software in Fertigungsbetrieben unter VUCA-Bedingungen: Eine Grundlage für ein nachhaltiges und praxisorientiertes Modell
Mohammad Reza ROBATIAN – Mike WEISS 313

Führung im Wandel: Wie KI nachhaltige Führung unterstützt – Eine systematische Literaturrecherche	
Nils Andreas EIBER – Zoltán SZABÓ	330
Der Einfluss der Verhaltensökonomie auf die Entscheidungsfindung im Umweltbereich – Ein Systematic Literature Review	
Phillipp NOLL – Zoltán SZABÓ	341
Financial and Accounting Issues in Sustainable Economic Decisions – Direct Tax Law Comparison Between Hungary and Germany	
Linda Susann MATTHES – Katalin DIÓSSI	354

7. szekció: Sustainable Development and Management
Session 7: Sustainable Development and Management

The Downward Spiral. The Effect of Toxic Leadership on Social Phenomena in the Work Environment	
Laureana Anna Erika TEICHERT – Roland SEESE	371
An Evaluation of Nudging Strategies in Adult Education: A Systematic Literature Review of Their Influence on Learning Behaviour	
Dounia AKARCHI	384
Efficient Management of Excess Inventory in the Chip Industry: The Role of Standardised Data Transparency between Distributors, Digital Platforms, and SMEs – A Systematic Literature Review	
Boris ULMER – Prof. Dr. Claudia ROSE	391
Exploring the Synergies between Knowledge Management, AI, and Business Sustainability: A Comprehensive Review	
Luca BRAUN	407
External Factors Affecting Strategic Management of NGOs Operating in Crisis Affected Areas: A Case Study from Northeast Syria	
Nechirvan OTHMAN – István János BARTÓK	422
EU-Jordan Partnerships and Sustainable Development: Exploring Regional Cooperation for Growth	
Mohammad Hani KHLEFAT – Asma MECHTA	428
A Path Towards Sustainability: The Potential Synergies of Combining Industry 4.0 and Green Supply Chain Management	
Khouloud CHALLOUF – László KOLOSZÁR – Nikoletta NÉMETH	447

8. szekció: Circular Economy and Sustainability
Session 8: Circular Economy and Sustainability

Herausforderungen der Integration von KI in Business-Analytics-Plattformen in KMU: Eine systematische Literaturrecherche	
Cihan YILMAZ – Anja HANISCH-BLICHARSKI	456
Bridging Visions and Actions: Towards an Integrated Approach in Sustainability Science and Practice	
Malek Mohammed GHAZO	468

Space Tourism: From Early Ventures to Future Horizons Aileen RABSAHL – Árpád Ferenc PAPP-VÁRY	480
The Role of Country and Regional Branding in Shaping the Future of Orbital Space Tourism Aileen RABSAHL – Árpád Ferenc PAPP-VÁRY	492
The Financial and Accounting Issues of the Circular Business Models Máté KRIZA	503

9. szekció: Poszter szekció
Session 9: Poster Session

Környezetkímélő energiatermelés a mai magyar mezőgazdaságban BALLA Jenő	517
Digitális megoldások felhasználása a társasjátékokban ADORJÁN Balázs – BEDNÁRIK Éva	532
A hazai nemzetgazdaság karbonhatékonyságának vizsgálata áganként JAKUSCHNÉ KOCSIS Tímea – KOVÁCSNÉ SZÉKELY Ilona – MAGYAR Norbert	543
Az ESG-minősítések értékelési módszertanának és eredményeinek összehasonlítása SZÉLES Zsuzsanna – BARANYI Aranka – BÍRÓ Tamás	551
Creative Industry Value Creation and Sustainable Consumer Experience in the Metamodern Society Andrea REMÉNYI	568
Harnessing Digital Tools for Sustainable Heritage Tourism: Comparative Analysis of Natural and Cultural Sites in China Yuan ZHANG – Yadan LIU – Thi Thuy Sinh TRAN – Zoltán SZABÓ	582
Monetary Policy and Exchange Rate Dynamics in Emerging Markets: An Empirical Study of Türkiye Avaz MAMMADOV	606
Application of AI and Machine Learning for Energy Efficiency to Drive Sustainable Economics: Possible Implications in Azerbaijan Kanan MAMMADLI	625
Global Minimum Tax in the EU and OECD for an International Company Operating Between Hungary and Germany Linda Susann MATTHES – Katalin DIÓSSI	637

Látogatói élmény és fenntarthatóság a kulturális és örökségturizmusban *Visitor Experience and Sustainability in Cultural and Heritage Tourism*

TEVELY Titanilla Virág¹

PhD-hallgató (*PhD Student*)

Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar (*University of Sopron, Alexandre Lamfalussy Faculty of Economics*)

Dr. BEHRINGER Zsuzsanna²

főiskolai docens (*College Associate Professor*), Budapesti Metropolitan Egyetem
(*Budapest Metropolitan University*),

PhD-hallgató (*PhD Student*), Neumann János Egyetem Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola (*John von Neumann University Doctoral School of Management and Business Administration*)

Absztrakt:

A kultúra és örökségeink a turizmus egyik legfontosabb forrását nyújtja a fogyasztók számára az utazások kezdete óta. Online kérdőíves kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy örökségi helyszíneink milyen szerepet játszanak az utazási döntések meghozatalában, milyen arányú a világörökségek és nemzeti emlékhelyek ismertsége, látogatottsága, illetve a turisták élményei, elégedettsége azok kínálatával, szolgáltatásaival. Vizsgáltuk az „*overtourism*” jelenségéhez történő viszonyulást, amely a fenntartható utazások elterjedésének jövőbeni kulcstényezője. Eredményeink azt mutatják, hogy a kultúra napjainkban kiemelt szerepet tölt be a turizmusban. A megkérdezettek viszonylag sok világörökségi helyszínen és nemzeti emlékhelyen jártak, ahol többnyire elégedettek voltak a kínálattal. A túlturizmus kezelésére irányuló intézkedéseket általában támogatják, ami pozitív a túlterhelt helyszínek szempontjából. Kutatásunk főként a hazai egyetemi hallgatók körében folyt, akik a turizmus egyre növekvő szegmensét nyújtják, így kutatásunk kiterjesztését javasoljuk annak érdekében, hogy még mélyebben megértsük a fenntartható turizmusra vonatkozó attitűdök és ismeretek alakulását a fiatalabb generációk körében.

Kulcsszavak: kulturális turizmus, örökségturizmus, látogatói élmény, fenntarthatóság, túlturizmus

JEL-kódok: L83, Z32

Abstract

Culture and heritage have been one of the main attractions for tourists since the beginning of travel. The online survey aimed to explore the role of heritage sites in travel decisions, the awareness and visitation rates of World Heritage and national heritage sites, as well as tourists' experiences and satisfaction with the offerings and services at these locations. We also examined attitudes toward the phenomenon of “*overtourism*”, which is a key factor in the future spread of sustainable travel. Our findings show that culture plays a prominent role in tourism today. The respondents have visited a relatively high number of World Heritage sites and national heritage sites, where they were mostly satisfied with the offers. Measures to address overtourism are generally supported, which is a positive outcome for overcrowded destinations. Our research focused primarily on Hungarian university students, who represent a growing segment

¹ tevely.titanilla.virag@phd.uni-sopron.hu (levelező szerző / corresponding author)

² zbehringer@metropolitan.hu

of the tourism market. Therefore, we recommend expanding our research to gain a deeper understanding of the attitudes and knowledge related to sustainable tourism among younger generations.

Keywords: cultural tourism, heritage tourism, visitor experience, sustainability, overtourism
JEL Codes: L83, Z32

1. Bevezetés

A globális turizmus folyamatos növekedése egyre nagyobb kihívások elé állítja a kulturális és természeti örökség megőrzését magára vállaló cégeket, szervezeteket és desztinációkat. Az örökségturizmus, amely a történelmi, kulturális és természeti helyszínekre vonzza a látogatókat, jelentős gazdasági és kulturális értékkel rendelkezik, ugyanakkor a tömegturizmus okozta hatások veszélyeztetik ezen helyszínek fenntarthatóságát és autentikusságát. A hagyományos tömegturizmus ellenében a fenntartható örökségturizmus arra törekszik, hogy a látogatói élményt és a helyszínek megőrzését egyensúlyban tartsa, és biztosítsa a jövőjüket (Timothy, 2014).

Az örökségturizmus helyszínein jelentkező túlzott látogatói jelenlét az elmúlt évtizedekben jelentős mértékű problémává vált. Egyes kiemelkedő helyszínek, mint például Bali vagy Velence városközpontja, évente több millió látogatót fogadnak, amelyek túlterhelik a helyszínek infrastruktúráját, rombolják a kulturális és természeti környezetet, és csökkentik a látogatói élmény minőségét (Cheer, 2024). Ennek eredményeképpen sürgető szükség van olyan stratégiák kialakítására, amelyek a látogatói nyomást csökkentik, és támogatják a helyi közösségek részvételét, akiknek megélhetése és jóléte szorosan kapcsolódik ezen helyszínek fennmaradásához. A szolgáltatói oldal felelőssége mellett (Tevely & Behringer, 2024) a turisták tudatos viselkedése is alapvető fontosságú a turizmus negatívumainak csökkentésében.

A kutatás célja, hogy feltárja a kulturális és örökségturizmus jövőjének lehetőségeit és kihívásait. A kutatás középpontjában annak vizsgálata áll, hogy örökségi helyszíneink milyen szerepet játszanak a hazai turisták utazási döntéseinek meghozatalában, ezen belül milyen arányú a világörökségek, illetve a hazai nemzeti emlékhelyek ismertsége, milyen arányú azok látogatottsága, valamint az oda látogató turisták elégedettsége. Vizsgálatunk során kitérünk a túrturizmus jelenségére, melynek megoldása a fenntartható turizmus kulcskérdése, valamint a kulturális turizmus egy különleges ágára, a sötét turizmusra is, mely egyre nagyobb ismeretségre tesz szert a látogatók körében.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A kulturális turizmus és a világörökségek

A kulturális és örökségturizmus fontos és aktuális téma, mivel a kulturális helyszínek és történelmi emlékek iránti érdeklődés világszerte növekedett a közösségi média hatására (Falk & Hagsten, 2020), ezzel új kihívások elé állítva a turisztikai szakmát, különösen a fenntarthatóság és a helyi közösségekkel való viszony tekintetében. Ezen szakirodalmi áttekintés célkitűzései közé tartozik a kulturális és örökségturizmushoz kapcsolódó fogalmak tisztázása, az „*overtourism*”, valamint a fenntarthatóság kérdéskörének vizsgálata.

A világörökségi helyszínek nemcsak gazdag kulturális és történelmi értékeket képviselnek, hanem vonzó turisztikai célpontok is, amelyek jelentős gazdasági bevételt generálnak a fogadó országok számára. Azonban ezek a helyszínek egyre nagyobb fenntarthatósági kihívásokkal néznek szembe, mivel a látogatók növekvő száma terhelést jelent az infrastruktúrára, a természeti környezetre és a helyi közösségekre egyaránt (Séraphin et al., 2020).

A kultúra és örökségturizmus szerepe az utazási döntésekben és élményekben kifejezetten jelentős a globális turizmusban. A kulturális és örökségi helyszínek, mint a világörökségek

vagy nemzeti emlékhelyek, a turisták számára akkora vonzerővel rendelkeznek, hogy a látogatottságuk a koronavírus-járvány idején is kiemelkedő szerepet töltött be (Jászberényi et al., 2022). Ugyanakkor az „*overtourism*” – a túlzott látogatottság, magyar kifejezéssel „túlturizmus” jelensége – és a fenntarthatósági kérdések a kulturális és örökségturizmus területén nagy kihívást jelentenek. Ez különösen fontos a történelmi jelentőségű helyszínek esetében, amelyek gyakran túlterheltté válnak, és ezzel veszélybe kerülhetnek természeti és kulturális értékeik, és ezáltal a helyi lakosság a turizmus negatív következményeivel kénytelen szembesülni (Séraphin et al., 2020).

A kulturális turizmus az egyik legrégebbi turizmus kategória, amely magában foglalja azokat a turisztikai aktivitásokat, amelyek célja, hogy a látogatók felfedezzék egy adott hely kultúráját, történelmét és örökségét. Több definíció is létezik rá, ahogyan a lehatárolása sem egyöntetű a kutatók körében. Jelen kutatásban a kulturális turizmus definíciója a WTO-ETC tanulmánya alapján: „olyan utazás, amely a kulturális látnivalók felkeresésére irányul, s célja új információk és élmények szerzése a kulturális szükségletek kielégítésére” (Jászberényi, 2020).

Az örökségturizmus a kulturális turizmus részeként, vagy azzal szoros kapcsolatban álló kategóriaként jellemezhető. Ez az örökségek felkeresésén alapul, mely jellemzően egy fizikailag megfogható tárgyhoz, vagy meglátogatható helyszínhez kapcsolódó szellemi, kulturális, vagy természeti örökség (Puczkó & Rácz, 2017). A világörökségi helyszínek, amelyeket az United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) hivatalosan is elismer kulturális vagy természeti jelentőségük miatt, kiemelt szerepet játszanak ebben a szegmensben, mivel ezek a helyszínek egyetemes értéket képviselnek (Timothy & Boyd, 2006). Az UNESCO Világörökség Bizottsága által kidolgozott kritériumok alapján a világörökségi helyszínek lehetnek kulturális, természeti vagy vegyes (kulturális és természeti) helyszínek, amelyek hozzájárulnak a világ kulturális örökségének megőrzéséhez. Ezek közé összesen tíz kulturális (pl. I. Az ember alkotó géniuszának kimagasló megnyilvánulása), és természeti kritériumok (pl. VII. Egyedülálló természeti jelenségek és képződmények előfordulási helye, illetve páratlan természeti szépséggel és kimagasló esztétikai értékkel bíró terület) tartoznak (UNESCO, 2024).

A kulturális és örökségturizmus egy kiemelkedő szegmense a turizmusnak, amely elősegíti a helyi kultúra és történelem megőrzését, de eközben fenntarthatósági kihívásokat is felvet. A turizmusiparnak egyre nagyobb mértékben szükséges rugalmasnak lennie az eltérő igények kielégítésére, s a fenntarthatóság igényének növelésére. A jelenlegi és jövőbeni kutatások kulcsszerepet játszanak abban, hogy a turizmus résztvevői hogyan alakíthatnak ki egy fenntartható, de ugyanakkor a látogatói élményeket is figyelembe vevő turisztikai rendszert, hiszen ennek adaptálása nélkülözhetetlen a turizmus pozitív alakulásának és a következő generációk lehetőségeinek fenntartása a szempontjából.

2.2. A fenntartható örökségturizmus jövője

A fenntartható örökségturizmus témája az elmúlt években egyre nagyobb figyelmet kapott, mivel a globális turizmus bővülése jelentős kihívások elé állította a kulturális és természeti örökségek megőrzését. Emellett a helyi lakosok turistákkal szembeni ellenállása, és az újonnan bevezetett védelmi intézkedések következtében is folyamatosan napirenden van a téma (Think Tank AlterContacts, 2024). A túlturizmus jelensége egyre nagyobb probléma a turizmus minden területén, ahogyan a kulturális és örökségturizmusban, így a világörökségi helyszíneken is. Ez a probléma gyakran jelentős károkat okoz a helyszínek fizikai állapotában, valamint negatív hatással van a helyi lakosság életminőségére és a látogatói élmény minőségére is (Hospers, 2019). A túlturizmus különösen érinti azokat a helyszíneket, amelyek infrastruktúrája nem megfelelően lett kialakítva nagy létszámú turistacsoportok fogadására.

A fenntartható örökségturizmus célja, hogy a látogatók számára értékes és autentikus élményt nyújtson, miközben minimalizálja a környezeti és társadalmi hatásokat, és megőrzi a

helyszínek értékeit a jövő generációk számára, de ez egyre nehezebben megoldható feladatnak tűnik. A fenntarthatóság érdekében egyes kutatók olyan megoldásokat javasolnak, mint a látogatói létszám korlátozása, előzetes foglalási rendszerek bevezetése, valamint a látogatók tájékoztatása a helyi értékek tiszteletben tartásáról. Emellett fontos szerepet kap a helyi közösségek bevonása is, hiszen a helyi lakosság aktív részvétele hozzájárulhat a kulturális örökségi helyszínek fenntarthatóságához és megóvásához (Séraphin et al., 2020).

A fenntartható örökségturizmus alapja az a felismerés, hogy az örökségi helyszínek nemcsak kulturális értékeket képviselnek, hanem a helyi közösségek gazdasági fejlődésében is kulcsszerepet játszanak. A turizmus fenntarthatósága azt jelenti, hogy a helyszíneket úgy kell megőrizni és hasznosítani, hogy azok ne szenvedjenek kárt a látogatói forgalom miatt, és hosszú távon is biztosítani lehessen hozzáférésüket (Séraphin et al., 2020). A legnépszerűbb világörökségi helyszínek, mint Velence vagy a Machu Picchu, évente több millió látogatót vonzanak, és ezek a magas látogatói számok jelentős károkat okozhatnak a helyszínek infrastruktúrájában és kulturális integritásában. Továbbá több esetben a helyi lakosok többsége a turizmus fellendülése ellenére sem jut társadalmi-gazdasági előnyökhöz, az életkörülményeik egyre romlanak az ígért javulás helyett (Pocock et al., 2024).

A kulturális turizmus és a világörökségi helyszínek kapcsolata egy dinamikusan fejlődő kutatási terület, amely egyszerre kell, hogy összpontosítson a látogatói élmény fokozására, és a fenntarthatóságra. A bemutatott szakirodalmi áttekintés forrásai azt mutatják, hogy a kulturális turizmus fenntarthatósága jelentős és aktuális kérdés. A túlturizmus jelenségének kezelése, a helyi közösségekre gyakorolt hatások és a látogatói élmény egyensúlyban tartása olyan témák, amelyek kutatása továbbra is elengedhetetlen a kulturális és örökségturizmus jövőbeni fejlődése szempontjából.

3. Kutatásmódszertan

Jelen kutatás célja a kulturális turizmus jelentőségének és a hazai turisták világörökségi helyszínek, nemzeti emlékhelyek iránti vonzalmának, ismertségének, ezen helyszínek látogatottságának, valamint az ezekhez kapcsolódó élmények és attitűdök vizsgálata. Emellett a kutatás kitér a túlturizmus jelenségének ismertsége, valamint az ezekhez kapcsolódó attitűdök feltérképezésére. Az előbbieken olvasható szekunder kutatás mellett saját empirikus kutatást is végeztek a szerzők.

A kutatás központi kérdései és hozzájuk kapcsolódó hipotézisek a következők:

KK1: Milyen szerepet tölt be a kultúra a hazai lakosság utazási szokásaiban?

H1: A kultúra a hazai turizmusban jelentős motivációs tényező, különösen a belföldi utazások során.

KK2: Mennyire ismerik a világörökségi helyszíneket és nemzeti emlékhelyeket a hazai utazók?

H2: A hazai utazók ismerik a belföldi világörökségi helyszíneket és nemzeti emlékhelyeket, azonban a külföldi helyszínek kevésbé ismertek számukra.

KK3: Hogyan befolyásolja a látogatói élmény a fogyasztók elégedettségét ezen helyszíneken?

H3: A belföldi helyszíneken a látogatók elégedettebbek a helyszínek által nyújtott élményekkel.

KK4: Mennyire vannak tisztában a fogyasztók a túlturizmus jelenségével?

H4: A hazai turisták tisztában vannak a túlturizmus problémájával, és nyitottak a túlterhelt helyszínek védelmére irányuló kezdeményezésekre.

Az empirikus kutatás kvantitatív, online kérdőíves felmérés formájában zajlott le, amely nem reprezentatív mintavételt alkalmazott. Az online kérdőív használata lehetővé tette a fiatalabb korosztály (18-29 év közöttiek) elérését, akik a résztvevők jelentős hányadát (több mint 50%-át) tették ki. A kérdőív terjesztése hólabda módszerrel történt, amelynek során a kitöltők további potenciális válaszadókat ajánlottak a kutatáshoz. Bár a hólabda módszer miatt a minta nem tekinthető teljesen véletlenszerűnek, a módszer lehetőséget biztosított különféle szociodemográfiai háttérrel és érdeklődési körrel rendelkező kitöltők elérésére.

A kutatási adatgyűjtés 2024. október 15. és november 4. között zajlott, összesen 316 fő vett részt a kérdőív kitöltésében. Bár a mintavétel nem reprezentatív, a mintaméret lehetőséget nyújt bizonyos következtetések levonására és a generált eredmények elsődleges vizsgálatára. A kérdőív összesen 36 kérdést tartalmazott, amelyeket négy fő témakörbe és demográfiai kérdésekbe soroltunk:

- A kultúra szerepe a szabadidős turizmusban: a kultúra szerepe kiemelten a belföldi utazások során.
- Világörökségi helyszínek ismerete: a világörökségi helyszínek ismertségének felmérése.
- Világörökségi és nemzeti emlékhelyek meglátogatásának élményei: a magyarországi és külföldi világörökségi helyszíneken, és a nemzeti emlékhelyeken tapasztalt élmények és elégedettségi szint vizsgálata.
- Túlturizmussal kapcsolatos attitűdök: a túlturizmus jelenségével kapcsolatos ismeretek és ehhez kötődő fogyasztói viselkedés megismerése.

Az adatokat statisztikai elemzésnek vetettük alá, amely lehetővé tette a fő kutatási kérdések és hipotézisek vizsgálatát. Az egyes változók közötti összefüggések és trendek feltárása hozzájárult a kulturális turizmusban rejlő különböző attitűdök és elvárások megértéséhez, valamint az egyes generációk és kiemelten az egyetemi hallgatók közötti különbségek azonosításához. Az eredmények összegzéséhez leíró statisztikákat, kereszttáblákat és releváns esetekben korrelációs elemzéseket használtunk. A kérdőíves felmérés adatai hozzájárulnak a hazai turisztikai szokások, a világörökségi helyszínek ismertségének és a látogatói élmény szerepének vizsgálatához, miközben a túlturizmus ismeretségének kérdéseire is választ adnak.

4. Főbb eredmények

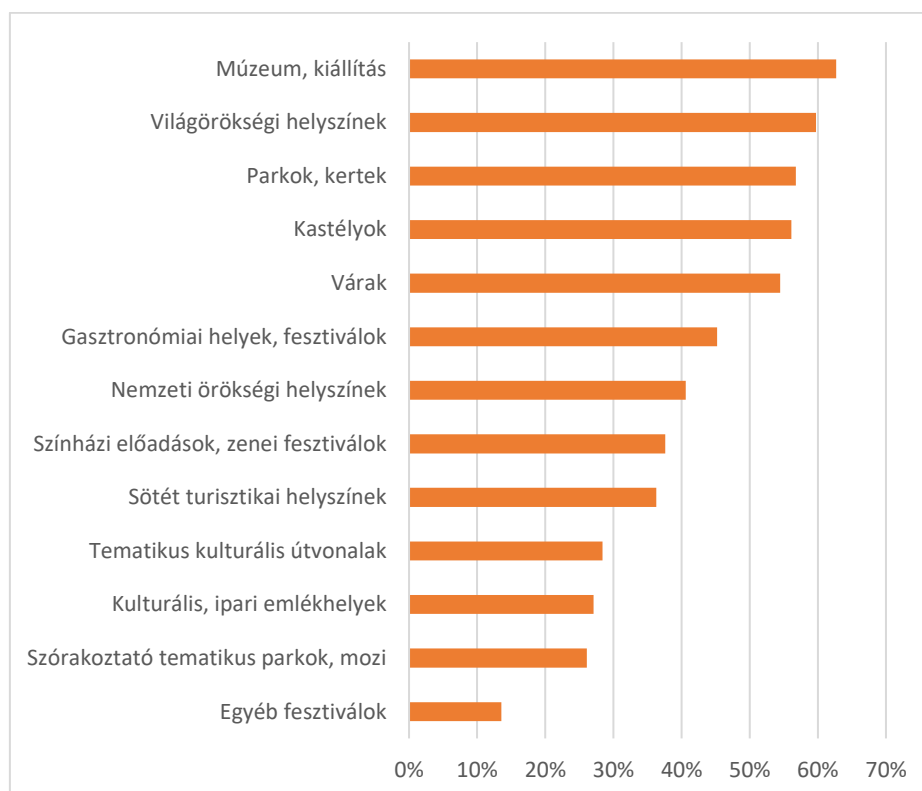
4.1. Általános adatok

A kutatásban részt vevő válaszadók demográfiai jellemzői alapján a következő megállapításokat tehetjük. A válaszadók nemek szerinti megoszlása jelentős női többséget mutat: 63,6%-a nő, míg 36,4%-a férfi. A kutatásban túlnyomórészt fiatal felnőttek vettek részt: a válaszadók 53,5%-a a 18-29 éves korcsoportba tartozik. A 30-39 évesek aránya mindössze 8,9%, a 40-49 éveseké 14,6%, az 50-59 éveseké 14,9%, míg a 60 év feletti válaszadók aránya 7%. A kutatás inkább a fiatalabb generáció véleményét, illetve fogyasztói magatartását tükrözi, így az eredmények nem általánosíthatóak a magyar lakosság egészére vonatkozóan. A mintában az iskolai végzettség szerinti megoszlás a teljes lakoságnál jóval magasabb iskolázottsági szintet mutat. A válaszadók 37,7%-a érettségivel rendelkezik, míg 35,8%-uk felsőfokú diplomát szerzett. Emellett a doktori fokozattal rendelkező válaszadók aránya 10,4%, ami kiemelkedően magas aránynak tekinthető, ami a diplomások és tudományos fokozattal rendelkezők számának felülreprezentáltságát mutatja a magyar lakossági arányokhoz képest. Ez a tény is alátámasztja mintavételünk nem reprezentatív voltát. A felnőttképzésben vagy szakképzésben résztvevők aránya 8,9%, míg a szakiskolát végzettek aránya 5,1%. Ez az eloszlás mutatja, hogy a kutatás válaszadói többségében inkább közép szintű vagy magas iskolázottságú személyek. A kutatás mintája előbbiek alapján nem, életkor és iskolai végzettség szempontjából nem reprezentálja egyenletesen a teljes magyar populációt.

A válaszadók szabadidős utazási motivációit vizsgálva a pihenés és kikapcsolódás (89%), valamint a kulturális programok (87%) dominálnak. Ezeket követi a városnézés (81%), ami jelzi, hogy a rekreáció iránti vágy és az ismeretszerzés iránti érdeklődés egyaránt fontos szerepet játszik az utazások céljának meghatározásakor. A természetjárás és kerékpározás (48%) szintén népszerű, míg a wellness és a barátok, rokonok látogatását egyaránt 30-30% részesíti előnyben. A kevésbé jellemző motivációi közé a bevásárlás (20%), a sport és egyéb aktív tevékenységek (18%), valamint a munkahelyhez kapcsolódó utazások (14%) tartoznak. A hobbite-

vékenységek (12%), nyelvtanulás (9%), falusi helyszínek látogatása (7%), és gyógyászati kezelések (4%) jelennek meg a legkisebb arányban a válaszadók szabadidős utazási motivációi között.

Kutatásunkban elsődlegesen azt vizsgáltuk, hogy a szabadidős utazásaik során a válaszadóink esetében mennyire játszik fontos szerepet a kultúra, a kulturális látnivalók megtekintése, illetve kulturális programokon való részvétel. A válaszadók 6%-ának ez a „legfontosabb szempont”, míg 37%-ánál „fontos szerepet tölt be” a kultúra az utazásaik során. Ugyanakkor 8%-a a résztvevőknek „nem tartja fontosnak”. A válaszadók legnagyobb részének, 49%-nak, bár az utazásaik során nem ez az elsődleges szempont, de mégis nyitottak a kultúrára. Megállapítható tehát, hogy kitöltőink esetében a többség alapján nyitottan és pozitívan áll a kulturális célú utazásokhoz, látnivalók megtekintéséhez és ilyen jellegű programokon történő részvételhez, fontosnak tartják ezen utazási célok kitűzését és megvalósítását.

1. ábra: Kulturális helyszínek látogatottsága

Forrás: Saját szerkesztés

Az 1. ábrán látható, kulturális helyszínek látogatásával kapcsolatos preferenciák esetében a múzeumok és kiállítások (63%) a legjellemzőbbek, ezeket szorosan követik a világörökségi helyszínek (60%), valamint a parkok és kertek (57%) látogatása. A kastélyok (56%) és várak (54%) szintén jelentős vonzerőt képviselnek kitöltőink kulturális célú preferenciái között. A gasztronómiai helyszínek és fesztiválok (45%) mellett jelentős figyelmet kapnak a nemzeti örökségi helyszínek (41%), a színházi előadások és zenei fesztiválok (38%), valamint a sötét turisztikai helyszínek (36%) is. A tematikus kulturális útvonalak (28%), a kulturális és ipari emlékhelyek (27%), illetve a szórakoztató tematikus parkok és mozik (26%) a kevésbé preferált kategóriák közé tartoznak. A legkevésbé népszerű csoportok között az egyéb fesztiválok (14%) szerepelnek. A kutatás eredményei alapján a résztvevők túlnyomó többsége a kikapcsolódás mellett a kulturális programokat és a városnézést részesíti leginkább előnyben szabadidejében. Az érdeklődés szoros összefüggésben áll a kulturális örökségek és természeti helyszínek iránti vonzalommal, amely kiegészül az aktív kikapcsolódás és rekreáció különféle formáival. Az

eredmények rávilágítanak arra, hogy a kulturális élmények fontos szerepet töltenek be a válaszadók szabadidős utazásai során.

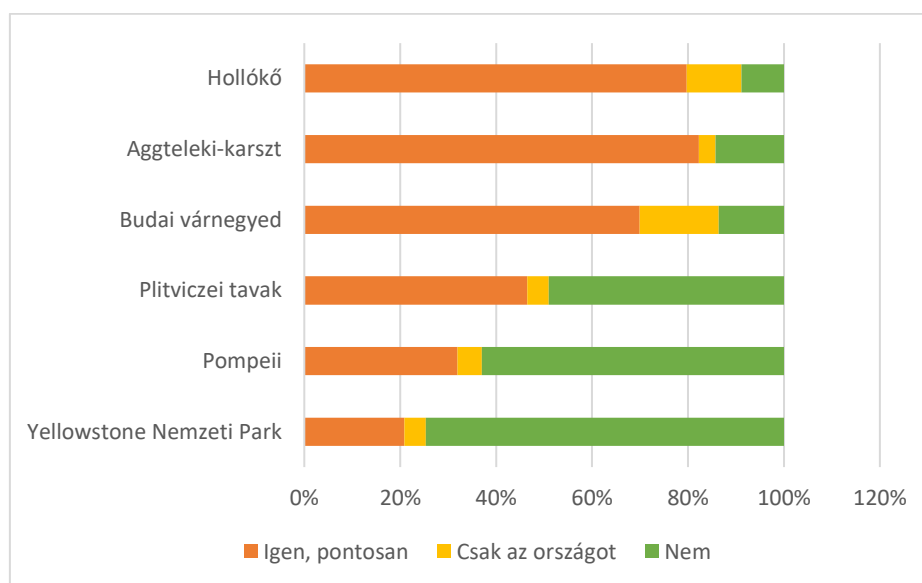
Az első hipotézisünket mindezen eredmények alapján tehát megerősíthetjük:

H1: A kultúra a hazai turizmusban jelentős motivációs tényező, különösen a belföldi utazások során.

Az eredmények alátámasztják, hogy a kultúra fontos motivációs tényező a belföldi turizmusban. A válaszadók 43%-a számára a kulturális élmények kifejezetten fontosak az utazási döntések során, míg további 49%-uk nyitott a kultúrára, bár nem tekinti azt elsődleges szempontnak. A kulturális helyszínek, különösen a múzeumok, kiállítások és világörökségi helyszínek mellett nemzeti emlékhelyeink is kiemelt érdeklődésre tartanak számot. Ez azt mutatja, hogy a kulturális programok jelentős szerepet töltenek be a szabadidős utazások során a rekreáció és a pihenés iránti vágy mellett, és a kitöltők a belföldi kulturális helyszíneket is szívesen látogatják utazásaik során.

4.2. Világörökségi helyszínek

A kutatás célja a világörökségi és nemzeti emlékhelyek ismertségének, valamint a látogatói preferenciák és attitűdök feltárása volt. Az eredmények világosan rávilágítanak arra, hogy a válaszadók körében az ismertség és az érdeklődés mértéke jelentős eltéréseket mutat a különböző helyszínek és kategóriák között. A kérdőívben hat világörökségi helyszínt (3 magyart, 3 külföldit) mutattunk a válaszadóknak, felmérve ezáltal a helyszínek felismerési arányának alakulását (2. ábra). Ezek közül a legnagyobb ismertségnek az Aggteleki-karszt örvend, amelyet a válaszadók 82%-a pontosan ismer. Hollókő (80%) és a Budai várnegyed (70%) szintén magas arányban ismert a kitöltőink között. Láthatón a magyar világörökségi helyszínek széles körben ismertek a kutatás résztvevői körében. A külföldi helyszínek esetében ez a helyes felismerési arány viszont jóval alacsonyabb: a Plitvicei-tavakat a válaszadók 47%-a, Pompeii-t 32%-a, míg a Yellowstone Nemzeti Parkot mindössze 21%-a ismeri pontosan a válaszadóinknak. Az ország felismerése szintén alacsony arányokat mutat a külföldi helyszínek esetében (3–16%).

2. ábra: Világörökségi helyszínek ismertsége

Forrás: Saját szerkesztés

Az eredmények alapján a második hipotézisünk megerősítést nyert:

H2: A hazai utazók ismerik a belföldi világörökségi helyszíneket, azonban a külföldi helyszínek kevésbé ismertek számukra.

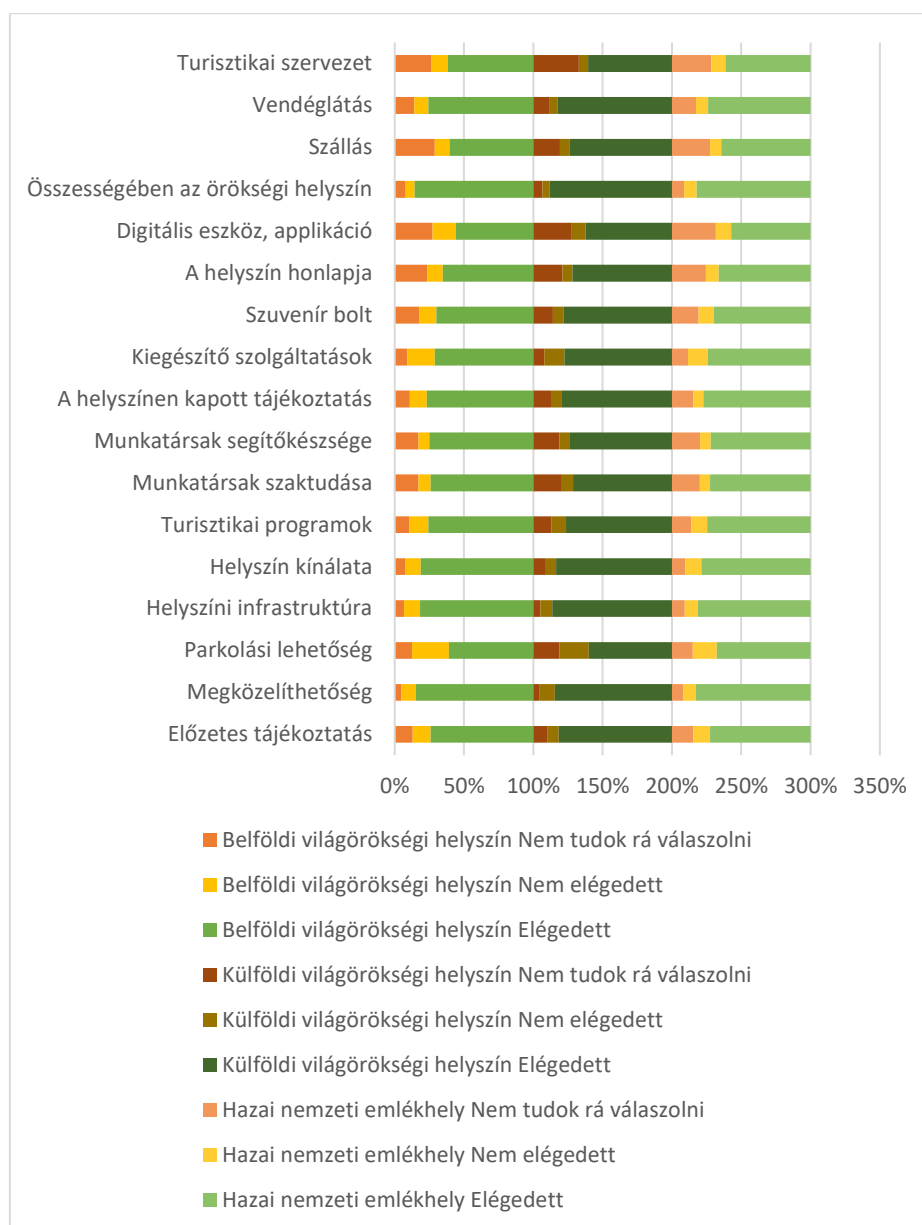
A kutatás adatai szerint a belföldi világörökségi helyszínek széles körben ismertek és látogatottak a válaszadók körében: az Aggteleki-karsztot és Hollókőt például több mint 80%-uk ismeri a válaszadóinknak. A külföldi helyszínek ismertsége azonban jelentősen alacsonyabb, például a Yellowstone Nemzeti Parkot mindössze 21%-uk tudta pontosan azonosítani. Ez a különbség összhangban van a földrajzi közelséggel és a belföldi helyszínek aktív népszerűsítésével. A külföldi világörökségi helyszínek iránt ugyanakkor jelentős érdeklődés mutatkozik, amely azt jelzi, hogy ezek további alaposabb megismerése tovább ösztönözheti az utazásokat ezekre a helyszínekre is.

A magyar világörökségi és nemzeti emlékhelyek látogatottsága kiemelkedően magas. A magyar világörökségi helyszínek esetében a válaszadók 58%-a többször is meglátogatta ezeket, míg további 27% legalább egyszer-kétszer már járt ilyen helyeken. Mindössze 14% nyilatkozott úgy, hogy még nem látogatta meg ezeket a helyszíneket, de szívesen megtenné, és csupán 1% jelezte, hogy nem is szeretné meglátogatni őket. A külföldi világörökségi helyszínek esetében a többszöri látogatás aránya 44%, míg az egyszer-kétszeri látogatók aránya 26%. Az ilyen helyszíneket még nem látogatók aránya itt magasabb, 29%, ami azt mutatja, hogy a külföldi világörökségi helyszínek iránt is nagy az érdeklődés, de a helyszínek távolsága – és ára – korlátozó tényező lehet az utazások realizálását illetően. A nemzeti emlékhelyek látogatottsága szintén jelentős: 50% többször is meglátogatta ezeket, s 24% legalább egyszer járt ilyen helyeken. 20% jelezte, hogy bár még nem volt rá lehetőségük, de szeretnének ellátogatni magyar nemzeti emlékhelyre is.

Az eredmények azt mutatják, hogy a magyar világörökségi helyszínek és nemzeti emlékhelyek magas ismertségi aránnyal és látogatottsági szinttel rendelkeznek a válaszadók körében. A külföldi helyszínek esetében az ismertség és a látogatottság egyaránt alacsonyabb szintű, de a látogatási szándékok azt jelzik, hogy ezek a helyszínek is jelentős potenciált rejtnek magukban. A kutatás eredményei hangsúlyozzák a világörökségi helyszínek kiemelkedő szerepét a turisztikai és kulturális élmények szempontjából, és rámutatnak arra, hogy a magyar helyszínek turisztikai vonzereje is erős.

Kutatásunkban vizsgáltuk a látogatók elégedettségét azok körében, akik egyaránt ellátogattak világörökségi helyszínekre és nemzeti emlékhelyekre (3. ábra). Összességében az elégedettség rendkívül magas mindhárom kategóriában: a belföldi világörökségi helyszínek látogatói 86%-ban, a külföldi helyszíneket látogatók 88%-ban, míg a nemzeti emlékhelyek látogatói 82%-ban elégedettek voltak, amely eredménnyel azt mutatva, hogy az örökségi helyszínek felkeresése magas színvonalú látogatói élményt nyújt, azaz szívesen utaznak ilyen helyekre válaszadóink és többségük nem is csalódik ezen helyszínek turisztikai kínálatában.

Az elemzett szempontok közül a megközelíthetőség emelkedik ki, amely a válaszadók körében egyaránt magas elégedettséget mutatott mindegyik kategória esetében (85–85–83%). A helyszíni infrastruktúra és a helyszín által kínált lehetőségek szintén rendkívül pozitív visszajelzést kaptak, a belföldi, külföldi világörökségi helyszínek, valamint a nemzeti emlékhelyek esetében 79–86%-os elégedettséggel. Ezek az eredmények az örökségi helyszínek szolgáltatásainak magas minőségére utalnak. A látogatók az előzetes és helyszíni tájékoztatással is elégedettek voltak (74–82–72%), bár itt a belföldi helyszíneken kissé alacsonyabb elégedettséget tapasztaltunk. A személyzet szaktudása és segítőkészsége kiemelkedően pozitív visszajelzést kapott mindhárom kategóriában. A látogatók 71–75%-ban elégedettek voltak a személyzet kompetenciájával és hozzáállásával, ami hozzájárulhatott az általános elégedettségi szinthez. A kiegészítő szolgáltatások, például a szuvenírboltok és a helyszíni extra lehetőségek, hasonlóan kevésbé kiemelkedőek, de így is magas elégedettséget mutatnak (70–78%).

3. ábra: Látogatók elégedettsége örökségi helyszíneken

Forrás: Saját szerkesztés

Az előzetes információs források, például a helyszínek honlapjai és digitális alkalmazásai, kevésbé kedvező értékelést kaptak: az elégedettség aránya itt 56–72% között mozgott, miközben a „nem tudom megítélni” válaszok aránya jelentős (21–32%), ami arra utal, hogy ezek az eszközök kevésbé elterjedtek vagy ismertek a látogatók körében, esetleg nem is léteznek az egyes helyszíneken. A parkolási lehetőségek és a szállás szolgáltatások értékelése vegyes képet mutatott. A belföldi helyszínek esetében például a parkolással kapcsolatban 27% nem volt elégedett. A környéken található szálláshelyek elégedettség aránya sem érte el az egyéb kategóriák szintjét (61–74%). Ezek az eredmények rámutatnak az infrastruktúra és a kapcsolódó szolgáltatások továbbfejlesztésének szükségességére.

A harmadik hipotézisünk (**H3**) szerint a **belföldi helyszíneken a látogatók elégedettebbek a helyszínek által nyújtott élményekkel**, nem megerősíthető, mivel enyhe mértékben ugyan, de mind összességében, mind pedig az egyes kategóriák esetében nagyobb fokú elégedettséget tapasztalunk a külföldi világörökségi helyszínek esetében, mint a belföldiekénél, illetve a nemzeti emlékhelyek esetében.

A látogatói elégedettség ugyan magas fokú mind a belföldi, mind a külföldi világörökségi helyszínek esetében, bár nem egyforma mértékben, de a különbségek nem szignifikánsak. A belföldi helyszínek látogatói 86%-os elégedettséget jeleztek összességében, míg a külföldi helyszíneknél ez az arány 88%. A belföldi helyszínek esetében azonban az előzetes információforrások (honlapok, digitális eszközök) alacsonyabb elégedettségi szintet kaptak, ami az infrastruktúra további fejlesztésének szükségességét jelzi. Ezen eredmény arra utal, hogy bár mindkét kategória magas színvonalú élményt nyújt, a külföldi helyszínek esetében a válaszadók értékelése enyhén pozitívabb, de itt már további tényezők is szerepet játszhatnak, pl. a külföldi helyszínre történő utazás megvalósításának nehezebb volta, ezáltal a helyszín különlegesebb válása, és exkluzivitásának növekedése a látogatók szemében.

A belföldi világörökségi helyszínek, a külföldi világörökségi helyszínek és a hazai nemzeti emlékhelyek látogatói körében a jövőbeli látogatási szándék kiemelkedően magas. A válaszadók nagy többsége jelezte, hogy valamikor a jövőben szívesen felkeresné a már meglátogatott örökségi helyszínt. Ez az arány a belföldi világörökségi helyszíneknél 48%, a külföldi helyszíneknél 44%, a hazai nemzeti emlékhelyeknél pedig 47%. A rövidebb távú, konkrétabb látogatási tervek a következőképpen alakultak:

- Egy éven belül a válaszadók 21%-a tervezi a belföldi világörökségi helyszínek újbóli meglátogatását, 23% a külföldi világörökségi helyszíneket, míg 25% a hazai nemzeti emlékhelyeket.
- A három éven belüli látogatás tervénél ezek az arányok: 20%, 20% és 13%.
- Az öt éven belüli látogatási szándék jóval alacsonyabb: 8%, 10% és 10%.

Mindhárom kategóriában mindössze a válaszadók 3–5%-a jelezte, hogy nem tervez visszatérni a már meglátogatott helyszínre. Ez az alacsony érték az örökségi helyszínek megkülönböztetett jelentőségére, tartós vonzerejére, különlegességére és egyben időtlenségére utal.

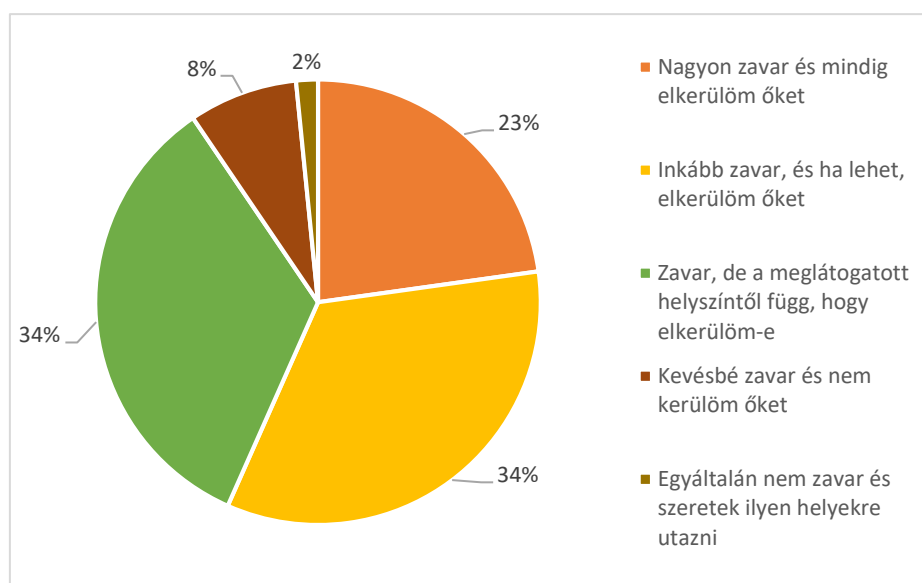
Az örökségi helyszínek ajánlásának szándéka szintén rendkívül pozitív képet mutat. A külföldi világörökségi helyszínek esetében különösen magas az ajánlási hajlandóság: a látogatók 64%-a „mindenképpen” ajánlaná ezeket a helyszíneket ismerőseinek. A belföldi világörökségi helyszínek és a hazai nemzeti emlékhelyek esetében ez az arány egyaránt 48%. További 23–28% „valószínűleg” ajánlaná a helyszíneket, ugyanakkor jelentős számú azon válaszadók csoportja is, akik az ajánlást az ismerős érdeklődési körére alapozzák (12–22%). Azon válaszadók száma, akik nem ajánlanák senkinek ezen helyszíneket igen alacsony; mindössze 1–5%-a válaszolt így erre a kérdésünkre.

4.3. A túlturizmus hatásai az utazási döntésekre

A túlturizmus napjaink turizmusának egyik kiemelkedően fontos, megoldásra váró problémája. A jelenség globális, mindenre kiterjedő voltát az is mutatja, hogy a válaszadók 56%-a ismeri a kifejezést, és pontosan tudja, mit jelent. További 29% hallott már a kifejezésről, de csak körülbelül tudja, mit jelent, míg 10% ugyan nem ismeri, de a jelentését sejtí. A válaszadók mindössze 5%-a nem hallott a túlturizmus fogalmáról, és nem is tudja, mit jelent. Ez az arány az információterjesztés magas szintjére, valamint a túlturizmus jelenségének egyre növekvő jelentőségére és az utazók által megtapasztalt jelenlétére utal. A témával egyre több utazási blog, hírportál és dokumentumfilm foglalkozik, a fogyasztók maguk is átéltek ezeken a túlszűfolt helyszíneken az ún. *overtourism* jelenségét és negatív hatásait, így nemcsak a turisztikai szolgáltatók oldaláról érkezik a megoldás, hanem a keresleti oldal tudatossága, ismereteinek bővítése és edukálása is nagyban közrejátszik, illetve elősegítheti a globális probléma felszámolását és megoldásának elősegítését.

Kérdőívünk alapján a túlturizmus által érintett helyszínek megítélése nagymértékben befolyásolja a turisták utazási döntéseit. A 4. ábrán látható, hogy a válaszadók 34%-a jelezte, hogy zavarja a túlturizmus, és ha teheti, elkerüli az ilyen helyszíneket. Ugyanennyien nyilatkoztak úgy, hogy bár zavarja őket a jelenség, a helyszíntől függően döntenek az elkerülésükről.

A válaszadók 23%-a azonban határozottan úgy nyilatkozott, hogy a túlturizmus rendkívül zavaró, ezért mindig elkerüli az ilyen helyszíneket. Mindössze 10% mondta azt, hogy kevésbé zavarja a jelenség, és nem kerül el az érintett helyeket. Ezek az arányok arra utalnak, hogy a túlturizmus komoly hatással van a turisták helyszínválasztására, és a többi kérdésre kapott válaszok tovább árnyalják ezt az eredményt.

4. ábra: A túlturistásodott helyszínekhez való viszonyulás aránya

Forrás: Saját szerkesztés

A túlturizmus kezelésére irányuló védelmi intézkedéseket a válaszadók döntő többsége támogatja. A kutatás szerint a válaszadók 47%-a teljes mértékben egyetért az ilyen intézkedésekkel, további 42% pedig inkább egyetért velük. Ez összesen 89%-os támogatottságot jelent, ami a desztinációk fenntartható kezelésének szükségességét tükrözi. A válaszadók mindössze 5%-a nyilatkozott úgy, hogy inkább nem ért egyet az intézkedésekkel, és csupán 2% utasítja el azokat teljesen. A válaszadók szintén 2%-a nem látja problémának a túlturizmus jelenségét, illetve nem tudott véleményt formálni.

A szabályozási, védelmi intézkedések hatását vizsgálva a kutatás rámutat, hogy bár a túlturizmus zavarja a válaszadóinkat, ennek a korlátozására bevezetett intézkedések (pl. belépési díj Velencében, új szálláshelyek korlátozása Bruges-ben, belépő látogatók számának korlátozása napi és szezonális szinten is az Akropolisznál) általában nem térítik el a turistákat a helyszínek meglátogatásától. A válaszadók 52%-a nyilatkozta, hogy bár az intézkedéseket figyelembe veszi, ezek nem befolyásolják döntő módon az utazási terveit. Ezzel szemben a válaszadók 21%-a azt jelezte, hogy ritkábban látogatja az érintett helyszíneket. Mindössze 9% mondta, hogy nem gondolt eddig erre a szempontra, míg ugyanilyen arányban (9%) nyilatkozták, hogy egyáltalán nem látogatnak túlturizmus által érintett helyeket. Azok aránya, akik szerint a védelmi intézkedések egyáltalán nem térítik el őket a látogatástól, csupán 4%, míg további 5% nyilatkozott úgy, hogy ezek az intézkedések inkább nem befolyásolják a döntéseiket.

A túlturizmus széles körű ismertsége és a jelenség megítélése közötti egységesség azt mutatja, hogy a turisták egyre tudatosabbak a fenntarthatóság és az örökségi helyszínek védelmének fontosságával kapcsolatban. A szabályozási, védelmi intézkedések támogatottsága kiemelkedően magas, ami azt jelzi, hogy a látogatók pozitívan fogadják a helyszínek fenntartható kezelésére irányuló törekvéseket. Ugyanakkor a turisták érdeklődése továbbra is fennmarad ezen desztinációk iránt, s a túlturizmus kezelésére irányuló intézkedések csak kis mértékben befolyásolják utazási terveiket. További megállapításunk, hogy válaszadóink többsége a hazai és külföldi világörökségi helyszíneket egyaránt a már napjainkban is zsúfolt, illetve túlszúfolt

kategóriába sorolják, és tisztában vannak e desztinációk kiemelkedő forgalmával, és plusz márkaértékével egyaránt.

Fenti eredmények alapján negyedik hipotézisünket is megerősíthetjük.

H4: A hazai turisták tisztában vannak a túlturizmus problémájával, és nyitottak a túlterhelt helyszínek védelmére irányuló kezdeményezésekre.

A kutatás megerősíti, hogy a túlturizmus fogalma a válaszadók körében jól ismert: 56%-uk pontosan tudja, mit jelent, további 29% pedig részlegesen ismeri. A válaszadók 89%-a támogatja a túlturizmus kezelésére irányuló védelmi intézkedéseket, ami magas szintű tudatosságra és elkötelezettségre utal. Bár a túlturizmus zavarja a válaszadók jelentős részét (67%), sokan mérlegelik a helyszíntől függően, hogy elkerüljék-e az ilyen területeket. Ez a rugalmas attitűd lehetőséget biztosít a túlturizmus problémájának fenntartható kezelésére és megszüntetésére irányuló törekvéseknek.

5. Következtetések és javaslatok

Empirikus kutatásunk célkitűzései, mely szerint választ szeretnénk volna kapni arra, hogy a hazai lakosság utazási szokásaiban, illetve fogyasztói magatartásában hogyan viszonyul a kultúrához, a kulturális látnivalókhoz és programokhoz, továbbá ezen belül milyen szerepe van a világörökségi helyszíneknek és nemzeti emlékhelyeknek a motivációk között, milyen az ismertsége, látogatottsága és a velük való megelégedettsége az utazóknak, valamint mennyire vannak tisztában a túlturizmus jelenségével, fogalmával, és annak leküzdésére tett szabályok, korlátok bevezetésével, alapvetően teljesültek, és felállított hipotéziseinket igazolni tudtuk. A négy hipotézisből hármát megerősítettünk, míg egyet elvetettünk.

Nem reprezentatív kutatásunk ellenére a hazai lakosság bizonyos szegmenseire vonatkozóan a nagy mintaelem számunk következtében leginkább a 18–29 éves, fővárosi, felsőfokú végzettségű, vagy éppen még felsőoktatási intézményben tanuló, női utazók vonatkozásában tudunk szakmailag és tudományosan is megalapozott kijelentéseket tenni, megállapításokat megfogalmazni, és ezen eredményekből következtetéseket levonni.

Ezek alapján megállapítható, hogy a kérdőívünket kitöltő fenti szegmens körében a kultúrának kiemelkedően fontos szerepe jut a szabadidős utazások megtervezésében, és habár a többség elsősorban nem a kulturális vonzerők alapján dönt utazásairól, de az ott tartózkodásuk alatt kulturális látnivalókat és programokat mindenképpen szeretnék megtekinteni, azokon részt venni. Ezen belül a világörökségi helyszínek látogatottsága kiemelkedően népszerű válaszadóink körében, és pozitív, hogy mind a belföldi, mind pedig a külföldi helyek iránti keresleti igény, az ismertségük, a látogatottságuk, és különösen a velük való elégedettségi arányok igen magasak. Továbbá a mai fogyasztók ismerik és tudatában vannak a túlturizmus jelenségével is, többségük egyre felelősebben és fenntartható módon igyekszik viszonyulni ahhoz, és elkerülni e túlszűfolt helyszíneket, amelyek közé sorolhatók a világörökségi és nemzeti emlékhelyek is. Az utazók támogatóan állnak a turisztikai desztinációk, attrakciók és egyes szolgáltatások által már bevezetett és tervezett szabályozó, korlátozó intézkedésekhez, amely a jövőben jelentősen megkönnyítheti és elősegítheti e világméretű probléma megoldását és leküzdését, a turisztikai ágazat fenntartható fejlődésének elősegítését.

Kutatásunk eredményi alapján megállapítható, hogy igen örvendetes módon a hazai lakosság vizsgált szegmenseiben a kultúrának, és ezen belül a világörökségi helyszíneknek és hazai emlékhelyeknek kiemelt jelentősége van a szabadidős utazások megtervezésében és megvalósításában egyaránt, ami ezen helyszínek további fejlesztését – fenntartható módon -elengedhetlenné teszi. A világörökségi cím egyfajta márkát, *brandet* képvisel a fogyasztók szemében, amely plusz motivációt és vágyat jelent számukra a meglátogatásukat illetően. A fogyasztói visszajelzések alapján a többség kiemelkedően elégedett ezen helyszínek turisztikai kínálatával összességében, és az egyes elemeket tekintve is, de néhány területen további fejlesztéseket érdemes megvalósítani. Ezek közül is kiemelkedően fontos a jövőben a digitális eszközök szé-

lesebb körű használatát bevezetni, a fogyasztókat ezen lehetőségekkel megismertetni, és a kiegészítő infrastruktúra fejlesztésére is forrásokat szánni, különösen a közlekedés, szállás és étkezés vonatkozásában érdemes bővíteni a kínálatot.

További javaslatunk a világörökségi helyszínek és nemzeti emlékhelyek desztinációi, attrakció üzemeltetői és turisztikai szolgáltatói számára:

- Indítsanak kampányokat a kulturális és örökségi helyszínek jelentőségének tudatosítására, kiemelve azok történelmi, kulturális és eszmei értékét.
- Fejlesszék a világörökségi helyszínek és nemzeti emlékhelyek oktatási programjait és kommunikációs kampányait, különös tekintettel a fiatalabb generációkra.
- Fokozzák a látogatói élmény színvonalát a belföldi kulturális helyszíneken például interaktív elemekkel, digitális eszközökkel és informatív, színvonalas tájékoztatással.
- Terjesszenek még szélesebb körű ismereteket a túlturizmus negatív hatásairól, és ösztönözzék a kevésbé látogatott helyszínek felfedezését.

A továbbiakban javasolt a kvantitatív kutatás reprezentatív tétele, amely a többi fogyasztói szegmens utazási szokásainak és a kulturális motivációk, ezen belül a világörökségi helyszínek és nemzeti emlékhelyek iránti érdeklődés alaposabb vizsgálatát és mélyebb összefüggéseinek feltárását teszi lehetővé. Ennek során további megállapításokat lehet tenni az egyes fogyasztói szegmensek kulturális célú utazásaira, és ezen belül kiemelten a világörökségi helyszínek kiválasztásának folyamatára, az utazási döntések meghozatalában játszott tényezőkre, és a desztinációk és attrakciók számára is megoldási javaslatok kidolgozására. A kvantitatív kutatás hatékony kiegészítője lehet kvalitatív módszertannal fogyasztói és szolgáltatói mélyinterjúk lefolytatása, amelyek az egyes fogyasztói szegmensek kulturális látóvilágához történő viszonyulását, utazási döntési folyamataik és fogyasztói preferenciáik mélyebb megismerését teszik lehetővé. Teljes képet a két módszertan együttes alkalmazásával lehet kapni, amely a desztinációk és szolgáltatók számára a gyakorlatban is hasznosítható megoldási módozatokat kínálhatnak.

Irodalomjegyzék

- Cheer, J. M. (2024, July 3). Travel without leaving a trace. *The UNESCO Courier*, 2024(3), 32–35. <https://doi.org/10.18356/22202293-2024-3-9>
- Falk, M. T., & Hagsten, E. (2020). Visitor flows to World Heritage Sites in the era of Instagram. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(10), 1547–1564. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1858305>
- Hospers, G.-J. (2019). Overtourism in European Cities: From Challenges to Coping Strategies. *CESifo Forum*, 20(3), 20–24. <https://hdl.handle.net/10419/216242>
- Jászberényi, M. (Szerk.) (2020). *A kulturális turizmus sokszínűsége*. Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634545224>
- Jászberényi, M., Boros, K., & Miskolczi, M. (Szerk.) (2022). *Vonzófejlesztés a kulturális és aktív turizmusban*. Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789634548041>
- Pocock, C., Collett, D., & Knowles, J. (2024). False Promise: World Heritage, Ecotourism, and the Local Community of Strahan, Tasmania. *Heritage*, 7, 1028–1042. <https://doi.org/10.3390/heritage7020050>
- Puczkó, L., & Rátz, T. (2017). *Az attrakciótól az élményig*. Akadémiai Kiadó. <https://doi.org/10.1556/9789630598835>
- Séraphin, H., Gladkikh, T. & Thanh, T. V. (2020). *Overtourism. Causes, implications and solutions*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-42458-9>

- Tevely, T. V., & Behringer, Zs. (2024). A szolgáltatók szerepe és felelőssége a desztinációk fenntartható turizmusának megteremtésében, illetve kialakításában: Szisztematikus irodalmi áttekintés. In Obádovics, Cs., Resperger, R., Széles, Zs. & Tóth, B. I. (Szerk.), *Fenntarthatósági átmenet: kihívások és innovatív megoldások Nemzetközi tudományos konferencia a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából - Konferenciakötet* (pp. 548–562). Soproni Egyetem Kiadó. <https://doi.org/10.35511/978-963-334-499-6-Tevely-Behringer>
- Think Tank AlterContacts. (2024). *Towards Circular: Analysis of the Coastal Areas of Greece, Italy and Spain*. [Edited by Skupchenko, J. K.]. The Netherlands. <https://www.altercontacts.org/publications/towards-circular-2024>
- Timothy, D. J. (2014). Contemporary Cultural Heritage and Tourism: Development Issues and Emerging Trends. *Public Archaeology*, 13(1-3), 30–47. <https://doi.org/10.1179/1465518714z.00000000052>
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2006). Heritage Tourism in the 21st Century: Valued Traditions and New Perspectives. *Journal of Heritage Tourism*, 1(1), 1–16. <https://doi.org/10.1080/17438730608668462>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2024). *The criteria for selection*. UNESCO. <https://whc.unesco.org/en/criteria/>

Az internetes hivatkozások utolsó ellenőrzésének időpontja: 2025. március 15.